

TEZA DE DOCTORAT

Rezumat

STUDIU PRIVIND COMPORTAMENTUL ECOLOGIC AL CONSUMATORILOR DE PRODUSE AGROALIMENTARE

Coordonator tiin ific
Prof. Univ. dr. Ioan PL IA

Doctorand
S B U Florentina Simona

2015

CUPRINUL REZUMATULUI

CUPRINSUL TEZEI	3
CUVINTE CHEIE	5
INTRODUCERE	5
Problema de cercetare	5
Obiectivele cercetării	6
Etapile realizării cercetării	6
STUDIUL LITERATURII DE SPECIALITATE	7
CADRUL CONCEPTUAL ȘI METODOLOGIA CERCETĂRII	9
Modelul conceptual propus	10
Ipotezele cercetării	10
Metodologia	11
REZULTATELE CERCETĂRII EMPIRICE	13
Analiza univariată descriptivă a datelor	13
Testarea normalității distribuției de valori a variabilelor	15
Fiabilitatea scalelor de măsură, scorurile factoriale și validitatea convergentă a constructelor din modelul de cercetare	15
Validitatea discriminantă a constructelor	15
Consistența modelului de cercetare propus	16
Testarea ipotezelor de cercetare	17
CONCLUZIILE CERCETĂRII	19
Implicații teoretice	22
Implicații manageriale	22
Limitele cercetării și direcțiile de dezvoltare a temei	23
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	24

CUPRINSUL TEZEI

LISTA TABELELOR	5
LISTA FIGURILOR	6
LISTA ANEXELOR	7
LISTA ABREVIERILOR	7
INTRODUCERE	8
A Problema de cercetare și obiectivele cercetării	9
B Metode de cercetare utilizate și structura lucrării	11
Capitol 1 AGRICULTURA ECOLOGIC	15
1.1. Agricultură ecologică și protejarea mediului	15
1.2. Beneficii ale practicilor agricole ecologice	18
1.3. Reglementarea practicilor agroalimentare ecologice	23
1.3. 1. Principiile agriculturii ecologice	23
1.3. 2. Cadrul legislativ specific producției agroalimentare ecologice	25
1.3. 2.1. Legislația UE specifică producției agroalimentare ecologice	26
1.4. Starea actuală a agriculturii ecologice	28
Capitol 2 PRODUSELE ECOLOGICE AGROALIMENTARE REZULTAT AL "CONVERGENȚEI INTERESELOR" DIN AGRICULTURĂ, MEDIU ȘI SĂNĂTATE	35
2.1. Definiția produselor agroalimentare ecologice	35
2.2. Certificarea produselor agroalimentare ecologice	37
2.3. Clasificarea produselor agroalimentare ecologice	41
2.4. Abordări conceptuale privind calitatea produselor agroalimentare ecologice	43
2.5. Piața produselor agroalimentare ecologice	50
Capitol 3 COMPORTAMENTUL CONSUMATORULUI DE PRODUSE AGROALIMENTARE ECOLOGICE	53
3.1. Noțiuni și concepte de bază	53
3.2. Modele ale comportamentului consumatorului	55
3.3. Factori de influențai comportamentului consumatorului de produse agroalimentare ecologice	59
3.3. 1. Factori determinanți ai achiziției și consumului de produse agroalimentare ecologice	59
3.3. 2. Factori restrictivi ai achiziției și consumului de produse agroalimentare ecologice.....	66
3.4. Caracteristicile consumatorilor de produse agroalimentare ecologice	71
3.4. 1. Clasificarea consumatorilor de produse ecologice	71
3.4. 2. Profilul consumatorilor de produse agroalimentare ecologice	73
3.5. Comportament ecologic	76
3.6. Stilul de viață și nutriția	79
Capitol 4 METODOLOGIA DE CERCETARE EMPIRIC	82
4.1. Proiectarea modelului conceptual	82
4.2. Formularea ipotezelor de cercetare	83
4.3. Operaționalizarea constructelor și scalele de măsură utilizate	84

1.	Preocuparea pentru mediul înconjurător	89
2.	Stilul de viață	92
4.4.	Planul de eantionare și colectarea datelor	94
1.	Elaborarea planului de eantionare	94
2.	Colectarea datelor	95
4.5.	Planul de analiză a datelor	96
1.	Pregătirea datelor pentru analiza statistică	96
2.	Planul de analiză statistică a datelor	97
Capitol 5	REZULTATELE CERCETĂRII	105
5.1.	Structura eantionului	105
5.2.	Analiza univariată	108
1.	Aspecte generale privind consumul de produse agroalimentare ecologice ..	108
2.	Măsurarea nivelului cunoștințelor despre mediu	130
3.	Măsurarea nivelului sensibilității ecologice	132
4.	Măsurarea nivelului comportamentului ecologic	133
5.	Măsurarea stilului de viață	135
5.3.	Testarea normalității distribuției de valori a variabilelor	136
5.4.	Fiabilitatea scadelor de măsurare, scorurile factoriale și validitatea convergenței a constructelor din modelul de cercetare	137
1.	Constructul „Cunoștințe despre mediu”	138
2.	Constructul „Sensibilitatea ecologică”	143
3.	Constructul „Comportament ecologic”	148
4.	Constructul „Stil de viață”	153
5.5.	Validitatea discriminantă a constructelor	160
5.6.	Consistența modelului de cercetare propus	161
5.7.	Testarea ipotezelor de cercetare	163
CONCLUZIILE CERCETĂRII	.....	189
A	Concluzii	189
B	Implicații teoretice	190
C	Implicații manageriale	190
D	Limitele cercetării și direcții viitoare de cercetare	192
BIBLIOGRAFIE	.....	194
ANEXE	.....	216

CUVINTE CHEIE

comportament ecologic, cunoștințe despre mediu, sensibilitate ecologică, stil de viață, factori de influență, agricultură ecologică, produse agroalimentare ecologice.

INTRODUCERE

În prezent, tot mai multe persoane sunt preocupate, cel puțin în nivel declarativ, de adoptarea unui stil de viață sănătos. Prin activitățile întreprinse în viața de zi cu zi, putem contribui la stoparea degradării mediului, asigurându-ne că generațiile viitoare vor beneficia de un mediu sănătos. Modul în care ne cheltuim banii, cum ne petrecem timpul liber, modul în care ne manifestăm valorile și alegerile de consum, respectiv stilul de viață, poate fi adaptat la noile circumstanțe. Produsele agroalimentare ecologice constituie alternativă viabilă pentru asigurarea unei bune stări de sănătate, atât a indivizilor cât și a mediului. Consumul produselor ecologice în România este relativ scăzut, în comparație cu multe țări din Europa (Sahota, în Willer și Lernoud, 2014, p.126), deși există un trend crescător în privința terenurilor înregistrate în agricultura ecologică (M.A.D.R., 2014). Prin evitarea angajării într-o activitate de marketing proactiv și strategic, industria din România a lăsat la latitudinea consumatorilor în alegerea conceptului ecologic. Cu toate acestea, constatăm că se pune accent din ce în ce mai mult, pe consumul de produse ecologice care contribuie la menținerea sănătății pe de-o parte, iar pe de altă parte, sunt „prietenoase” cu mediul înconjurător. În acest context, identificarea elementelor care determină adoptarea unui stil de viață sănătos reprezintă un imperativ.

Lucrarea prezentă se încadrează în domeniul comportamentului consumatorului și cercetează unele aspecte legate de comportamentul ecologic, cunoștințele despre mediu, sensibilitatea ecologică și stilul de viață al consumatorilor de produse agroalimentare ecologice.

Problema de cercetare

Problema de cercetare este *măsurarea nivelului perceput al comportamentului ecologic de către consumatorii de produse agroalimentare ecologice și testarea efectelor pe care cunoștințele despre mediu și sensibilitatea ecologică le au asupra comportamentului ecologic, precum și asupra stilului de viață al acestora.*

Ideea abordării acestei probleme de cercetare și a realizării cercetării din cadrul acestei lucrări a apărut ca urmare a studierii în amănunt a literaturii de specialitate. Hungerford și Volk (1990, în Chawla și Cushing, 2007, p. 2), Kaiser și colaboratorii (1999) și Zaiem (2005) au vizat legătura de cauzalitate dintre cunoștințele despre mediu și comportamentul ecologic. Dobscha și Ozanne (2001) au analizat modul în care sensibilitatea față de mediu influențează adoptarea unui stil de viață ecologic. Kollumuss și Agyeman (2002) au realizat o recenzie a literaturii de specialitate privind barierele care există între intenția de a adopta și adoptarea efectivă a unui stil de viață sănătos. Aadar, există

posibilitatea ca manifestarea de c tre indivizi a sensibilit ii ecologice s nu conduc direct la adoptarea unui stil de via s n tos, ci rela ia dintre aceste dou constructe s fie mediat .

Zaiem (2005) a demonstrat existen a unei rela ii puternice i semnificative din punct de vedere statistic între sensibilitatea ecologic i comportamentul ecologic. Acest rezultat ob inut este conform cu rezultatele ob inute anterior de al i autori (Maloney i Ward, 1973; Grunert, 1993; Roberts, 1996, Li, 1997; Chan i Lau, 2000). Hughner i colaboratorii (2007) au ar tat faptul c preocuparea pentru mediu care se refer la sensibilitatea ecologic a indivizilor influen eaz comportamentul acestora. Franj i Martinez (2006) au demonstrat faptul c sensibilitatea ecologic i adoptarea unui stil de via s n tos au un efect pozitiv asupra adopt rii de c tre indivizi a unui comportament „prietenos” fa de mediu.

Hughner i colaboratorii (2007) au ar tat faptul c indivizii consider c acest comportament ecologic pe care îl adopt contribuie la sus inerea economiei na ionale. Preocuparea pentru binele economiei na ionale fiind o component intrinsec a stilului de via al indivizilor, putem afirma c acest comportament ecologic influen eaz stilul de via al indivizilor. Stokols (1992) a ar tat faptul c adoptarea unui comportament ecologic care se transpune într-un stil de via s n tos prezint o serie de beneficii atât pentru indivizi, cât i pentru societate în ansamblul ei. Produsele agroalimentare ecologice constituie alternativa viabil pentru asigurarea unei bune st ri de s n tate, atât a indivizilor cât i a mediului.

Obiectivele cercet rii

Obiectivele sunt exprimate în termeni de obiective generale i specifice.

Obiectivele generale ghideaz cercetarea în ansamblul ei. În cadrul acestei cercet ri au fost formulate urm toarele *obiective generale*:

- 1: M surarea nivelului perceput al comportamentului ecologic, al cuno tin elor despre mediu, al sensibilit ii ecologice i al stilului de via ;

- 2: Stabilirea rela iei existente între diferitele constructe ale modelului de cercetare.

Obiectivele specifice ale acestei cercet ri deriv din obiectivele generale i stau la baza formul rii ipotezelor de cercetare. *Obiectivele specifice* ale acestei cercet ri sunt:

- m surarea nivelului perceput al comportamentului ecologic;
- m surarea nivelului perceput al cuno tin elor despre mediu;
- m surarea nivelului perceput al sensibilit ii ecologice;
- m surarea stilului de via ;
- testarea efectelor pe care cuno tin ele despre mediu i sensibilitatea ecologic le au asupra comportamentului ecologic al indivizilor, precum i asupra stilului de via al acestora;

- analizarea intensității legăturilor dintre constructele investigate cu ajutorul a patru variabile de control: gradul de informare al consumatorilor cu privire la produsele agroalimentare ecologice, sexul, nivelul veniturilor și nivelul de pregătire al indivizilor.

Etapele realizării cercetării

În cadrul demersului de elaborare a acestei teze de doctorat, am utilizat două tipuri de demers de cercetare. Astfel, în prima fază (cea de recenzie a literaturii de specialitate și de elaborare a metodologiei de cercetare), am utilizat o *cercetare exploratorie*. Aceasta a fost folosită pentru definirea problemei de cercetare și pentru formularea obiectivelor prezentate mai sus dar și pentru fundamentarea modelului conceptual și elaborarea ipotezelor care urmau a fi testate. În faza a doua (cea de realizare propriu-zisă a cercetării), am utilizat *cercetarea descriptivă*. Această cercetare a vizat descrierea caracteristicilor persoanelor care au participat la cercetare, măsurarea atitudinilor respondenților față de constructele incluse în modelul de cercetare precum și testarea existenței unor legături semnificative din punct de vedere statistic între constructele măsurate.

Având în vedere că în demersul meu am utilizat două tipuri de demersuri de cercetare, există două metode de cercetare utilizate. Astfel, în prima fază, în care am utilizat cercetarea exploratorie, metoda utilizată a fost *studiul documentar*. Folosind această metodă, am realizat o recenzie critică a literaturii de specialitate, studiind și analizând critic mai multe articole (conceptuale și empirice) realizate de autori recunoscuți în domeniu. În cadrul acestei recenzii a literaturii de specialitate, am încercat să studiez cât mai multe perspective și abordări asupra subiectelor care urmau a fi tratate în cadrul tezei mele și să identific o serie de ipoteze (validate sau nu în diferite alte contexte) pe care să le testez în cadrul cercetării mele sau de la care să pornesc în fundamentarea propriilor ipoteze.

În a doua fază, cea în care am utilizat cercetarea descriptivă, metoda utilizată a fost *studiul transversal, ancheta prin sondaj*. Cu ajutorul acestei metode de cercetare am măsurat diferite caracteristici de interes pe un eșantion extras din populația de referință. Metoda de cercetare a fost aleasă astfel încât să permit îndeplinirea obiectivelor cercetării (măsurarea nivelului perceput al comportamentului ecologic, al cunoștințelor despre mediu, al sensibilității ecologice și al stilului de viață și stabilirea relației existente între diferitele constructe ale modelului de cercetare).

Instrumentul de măsură utilizat în cadrul prezentei cercetări a fost cel specific studiului transversal și anume *chestionarul*. În cadrul acestei cercetări am utilizat un chestionar cu 32 de întrebări.

În ceea ce privește structura lucrării, aceasta este compusă din 6 capitole care pot fi împărțite în două părți. Prima parte, formată din 3 capitole, reprezintă rezultatul recenziei literaturii de specialitate dedicată subiectelor de interes ale acestei cercetări. Aceste capitole oferă baza teoretică necesară pentru proiectarea, realizarea și interpretarea rezultatelor cercetării empirice. Partea a doua, compusă tot din 3 capitole, prezintă aspecte referitoare la metodologia de cercetare empirică, analiza și interpretarea rezultatelor acesteia precum și concluziile finale, implicațiile și limitele cercetării.

STUDIUL LITERATURII DE SPECIALITATE

Primul capitol al tezei este dedicat *agriculturii ecologice* - model al practicilor agricole care întes dezvoltarea sustenabilă. În cadrul acestui capitol, este abordat, pentru început relația dintre agricultura ecologică și protecția mediului. Apoi, sunt trecute în revistă beneficiile practicilor agricole ecologice așa cum sunt prezentate ele în literatura de specialitate cu privire la agricultură și produsele agroalimentare ecologice. Capitolul continuă cu descrierea principalelor linii directoare care reglementează agricultura ecologică Codex Alimentarius (dezvoltat de Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite - FAO și Organizația Mondială a Sănătății - OMC), dar și „Standardele de bază” stabilite de Federația Internațională a Producătorilor pentru Agricultură Ecologică (FIMAE). Capitolul cuprinde și o prezentare actuală a agriculturii ecologice.

Capitolul 2 al tezei este dedicat *produselor agroalimentare ecologice* și începe cu o definiție a conceptului, absolut necesară având în vedere existența, în vorbirea curentă, a unor confuzii legate de acest termen. În continuarea capitolului se vorbește despre certificarea produselor agroalimentare ecologice, ca și garant al diferenței dintre produsele agroalimentare ecologice și produsele agroalimentare convenționale. Sunt prezentate, apoi, mai multe clasificări ale produselor agroalimentare ecologice, în funcție de diverse criterii (cum ar fi: sectorul agricol din care provin; gradul de procesare etc) precum și propunerea unei noi clasificări a produselor agroalimentare ecologice în funcție de siglele atribuite. În partea a doua a acestui capitol sunt prezentate câteva abordări conceptuale privind calitatea produselor agroalimentare ecologice. Capitolul se încheie cu o prezentare a pieței produselor agroalimentare ecologice.

Capitolul 3 se intitulă *„Comportamentul consumatorului de produse agroalimentare ecologice”*. Capitolul începe cu o prezentare a câtorva noțiuni și concepte de bază referitoare la acest subiect. În continuarea acestui ultim capitol al părții I, sunt prezentate și analizate modele ale comportamentului consumatorului, începând cu modelele generale ale procesului decizional de cumpărare al consumatorului și continuând cu modele

specifice comportamentul consumatorului de produse agroalimentare. Este prezentat, în acest context, Modelul Engel-Blackwell-Miniard (1995), dezvoltat pornind de la Modelul Engel-Kollat-Blackwell (1968), dar și modelul Steenkamp (1997) care este o versiune mai simplă a modelului Engel-Blackwell-Miniard, care subliniază aspectele care sunt specifice în cazul produselor alimentare. Sunt abordate, în continuare, factorii de influență ai comportamentului consumatorului de produse agroalimentare ecologice, prezentându-se, distinct, factorii determinanți ai achiziției și consumului de produse agroalimentare ecologice dar și factorii restrictivi ai achiziției și consumului de produse agroalimentare ecologice. În cadrul acestui capitol am prezentat unii profiluri ale consumatorului de produse agroalimentare ecologice, generalități cu privire la comportamentul ecologic precum și aspecte privind stilul de viață al indivizilor.

CADRUL CONCEPTUAL ȘI METODOLOGIA CERCETĂRII

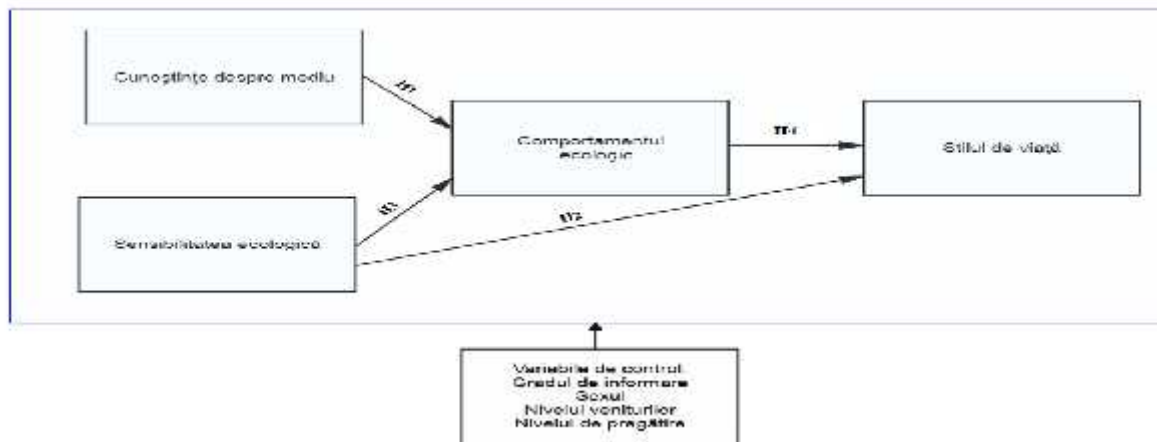
Cadrul de cercetare se bazează pe modelele furnizate de cercetările anterioare, însă nu prezintă complet un model, ci introduce în cadrul unui model un nou construct, respectiv Stilul de viață. Testarea modelului conceptual s-a realizat printr-o cercetare empirică realizată asupra unui eșantion format din consumatorii de produse ecologice de pe teritoriul României, cu preponderență din regiunea de Vest. Modelul conceptual propus integrează o serie de constructe și concepte cu scopul de a clarifica inconsistențele empirice legate de caracteristicile structurale (factorii determinanți și consecințele) ale constructului *Comportamentul ecologic*. De asemenea, prin intermediul acestui model conceptual s-a urmărit identificarea și validarea unei structuri a constructului *Comportamentul ecologic* care să reflecte cât mai bine datele observate empiric.

Modelul propus în cadrul acestei cercetări este de tip cauzal deoarece permite investigarea legăturilor de cauzalitate care se manifestă între variabilele independente și cele dependente. În cadrul acestui model conceptual, *Comportamentul ecologic* este constructul central investigat și are o structură unidimensională. În ceea ce privește variabilele exogene, acestea sunt reprezentate de două constructe, *Cunoștințele despre mediu* și *Sensibilitatea ecologică*. În final, așa cum se observă în Figura 1, *Stilul de viață* reprezintă variabila rezultat.

În cadrul acestei cercetări a fost dezvoltat un model integrativ care combină factorii determinanți ai *comportamentului ecologic* cu *Comportamentul ecologic* în sine și specific

modul în care aceștia pot influența *Stilul de viață* al consumatorilor actuali sau potențiali de produse agroalimentare ecologice din România. De asemenea, în cadrul acestui model conceptual, intensitatea legăturilor dintre constructele investigate este analizată cu ajutorul a patru variabile de control: gradul de informare al consumatorilor cu privire la produsele agroalimentare ecologice, sexul, nivelul veniturilor și nivelul de pregătire al indivizilor.

Modelul conceptual propus

Figura 1: Modelul conceptual al comportamentului ecologic al indivizilor

Sursa: Adaptare după Zaiem (2005) și Fraj și Martinez (2006)

Ipotezele cercetării

Recenzia literaturii de specialitate ne-a permis formularea unui set de ipoteze de cercetare care vizează legăturile de cauzalitate dintre diferitele constructe incluse în modelul conceptual al comportamentului ecologic al indivizilor.

Aceste ipoteze de cercetare au fost dezvoltate pentru a testa efectele pe care *cunoștințele despre mediu* și *sensibilitatea ecologică* le au asupra *comportamentului ecologic al indivizilor*, precum și asupra *stilului de viață* al acestora. A fost delimitat un număr de patru ipoteze de cercetare.

H₁: Există o legătură directă, pozitivă și semnificativă din punct de vedere statistic între *cunoștințele despre mediu* și *comportamentul ecologic al indivizilor*.

H₂: Există o legătură directă, pozitivă și semnificativă din punct de vedere statistic între *sensibilitatea ecologică* și *stilul de viață al indivizilor*.

H₃: Există o legătură directă, pozitivă și semnificativă din punct de vedere statistic între *sensibilitatea ecologică* și *comportamentul ecologic al indivizilor*.

H₄: Exist o leg tur direct , pozitiv i semnificativ din punct de vedere statistic între comportamentul ecologic i stilul de via al indivizilor.

A fost enun at o ipotez secundar care vizeaz evaluarea leg turilor care exist între o variabil exogen (*sensibilitatea ecologic*), constructul central (*comportamentul ecologic*) i variabila rezultat (*stilul de via*) H_{2a} i alte 16 ipoteze secundare H_{1a}, H_{1b}, H_{1c}, H_{1d}, H_{2b}, H_{2c}, H_{2d}, H_{2e}, H_{3a}, H_{3b}, H_{3c}, H_{3d}, H_{4a}, H_{4b}, H_{4c} i H_{4d}. Aceste ipoteze secundare de cercetare vizeaz efectele pe care variabilele de control (gradul de informare, sexul, nivelul veniturilor i nivelul de preg tire) le exercit asupra leg turilor dintre constructele incluse în modelul conceptual propus.

Metodologia

Opera ionalizarea constructelor i scalele de m sur utilizate. M surarea tuturor constructelor modelului de cercetare propus (fig. nr.1), s-a realizat pe baza opiniei responden ilor referitoare la aspectele analizate, folosind scale de m sur utilizate i validate anterior în cadrul altor cercet ri.

Planul de e antionare i colectarea datelor

Popula ia statistic din care urmeaz a fi extras e antionul este format din totalitatea persoanelor cu vârsta de peste 15 ani, de pe teritoriul României i la care cercet torul va avea acces. Pentru a r spunde la toate întreb rile din chestionar, persoanele care formeaz popula ia statistic trebuie s îndeplineasc dou condi ii suplimentare: s fi auzit de produsele agroalimentare ecologice i s consume această categorie de produse. Neîndeplinirea acestor condi ii nu conduce îns la eliminarea persoanei în cauz din popula ia statistic . Astfel, persoanele care nu au auzit de produsele agroalimentare ecologice vor fi dirijate spre partea final a chestionarului, urmând s completeze doar Sec iunile B, C, D i E ale chestionarului, precum i întreb rile de profil. Persoanele care vor declara c nu consum produse agroalimentare ecologice vor fi solicitate, mai întâi s expun motivele pentru care nu consum această categorie de produse, apoi vor fi i ele dirijate spre partea final a chestionarului, pentru a completa întreb rile din Sec iunile B, C, D i E ale chestionarului, precum i întreb rile de profil.

Aria cercet rii a fost reprezentat , teoretic, de întregul teritoriu al României, având în vedere c administrarea chestionarului s-a f cut par ial on-line. Îns , având în vedere faptul c o mare parte dintre chestionare au fost administrate personal, prin intermediul operatorilor de interviu, trebuie subliniat c activitatea de teren a acestora s-a limitat exclusiv

la jude ul Arad, cu preponderen la nivelul municipiului Arad.

Dimensiunea e antionului rezultat din cele dou modalit i de administrare a fost de 990 de responden i.

Colectarea datelor de la responden i s-a f cut prin intermediul unui chestionar (32 întreb ri împ r ite în 6 sec iuni: sec iunea A –Aspecte generale privind consumul de produse agroalimentare ecologice, Sec iunea B – Cuno tin e despre mediu, Sec iunea C – Sensibilitate ecologic , Sec iunea D- Comportament ecologic, Sec iunea E – Stil de via , Sec iunea F- Profilul respondentului). Chestionarul a fost administrat atât prin operatori de interviu cât i on-line, în vederea ob inerii unei rate de participare cât mai mari.

Planul de analiz a datelor. În vederea realiz rii analizei statistice a datelor colectate prin intermediul chestionarului am parcurs urm toarele etape:

1. Verificarea chestionarelor cu scopul de a elimina sau corecta acele date care ar putea influen a în mod negativ calitatea setului de date colectate pe e antionul selectat;
2. Codificarea variabilelor în programul SPSS;
3. Introducerea datelor din chestionarele completate în programul informatic;
4. Prelucrarea statistic a datelor, utilizând programele SPSS (versiunea 17.0) i AMOS.

În cadrul analizei statistice a datelor, obiectivul principal este reprezentat de testarea ipotezelor de cercetare formulate i validarea modelului conceptual propus. În vederea realiz rii procesului de analiz statistic a datelor am parcurs urm toarele etape:

1. *Analiza univariat descriptiv a datelor* – utilizând frecven ele absolute, frecven ele relative, frecven ele relative valide (pentru variabilele nominale) i frecven ele relative, media i abaterea standard (pentru variabilele metrice).

2. *Testarea normalit ii distribu iei de valori a variabilelor* – pentru acesta au fost utiliza i indicatorii Skewness i Kurtosis (parametrii asimetriei i boltirii).

3. *M surarea fiabilit ii scalelor de m sur utilizate* – a fost determinat coeficientul Alpha Cronbach ( ).

4. *Determinarea scorurilor factoriale* – în cadrul acestei etape a fost verificat , pentru început, oportunitatea aplic rii metodei analizei factoriale utilizând indicatorul KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) i testul de sfericitate Bartlett. Apoi, a fost realizat analiza factorial exploratorie pentru cele patru scale utilizate pentru a m sura constructele din modelul conceptual propus.

5. Testarea validității constructelor incluse în modelul de cercetare – testarea validității a fost realizată sub două aspecte: validitatea convergentă și validitatea discriminantă (cu ajutorul coeficientului de corelație liniară Pearson).

6. Testarea ipotezelor de cercetare - s-a realizat prin modelarea ecuațiilor structurale (MES) folosind programul informatic AMOS.

REZULTATELE CERCETĂRII EMPIRICE

În cadrul secțiunii „Profilul respondentului” din cadrul chestionarului au fost analizate următoarele variabile: sexul, categoria de vârstă, nivelul ultimelor studii absolvite, starea civilă, numărul de copii existent în familie și venitul lunar mediu net.

Tabelul 1

Structura eantionului

Variabile de profil	Categoriile variabilelor de profil	Frecvențele relative
Sexul respondenților	Masculin	41,52
	Feminin	58,48
Vârsta respondenților	15 – 25 de ani	23,03
	26 – 35 de ani	21,52
	36 – 45 de ani	25,05
	46 – 60 de ani	19,90
	Peste 60 de ani	10,51
Studii absolvite	Studii primare	0,91
	Studii gimnaziale	8,70
	Studii liceale	49,75
	Studii universitare	26,90
	Studii post universitare	13,75
Starea civilă	Căsătorit/	52,32
	Necăsătorit/	31,72
	Locuiesc cu partenerul/a dar nu suntem căsătoriți	6,46
	Divorțat/	5,15
	Văduv/	3,64
Numărul de copii existenți în familie	Nici unul	51,22
	1 copil	28,50
	2 copii	15,72
	3 copii	4,16
	Mai mult de 3 copii	0,41
Venitul lunar mediu net	Sub 500 RON	7,47
	500 – 1.000 RON	24,55
	1.001 – 2.000 RON	34,34
	2.001 – 3.000 RON	18,69
	3.001 – 4.000 RON	7,78
	Peste 4.000 RON	6,06

Analiza univariată a datelor a fost efectuată în vederea realizării mai multor obiective. Astfel, prin analiza univariată s-a urmărit descrierea unor aspecte generale privind consumul de produse agroalimentare ecologice (notorietatea conceptului de „Produs

ecologic”, notorietatea etichetei specifice folosit pentru a marca produsele agroalimentare ecologice, comportamentul de consum de produse agroalimentare ecologice, situații în care sunt necesare produse agroalimentare ecologice, sursele din care se informează respondenții atunci când intenționează să achiziționeze produse agroalimentare ecologice, notorietatea marilor de produse agroalimentare ecologice, etc.) dar și *măsurarea nivelului celor patru constructe incluse în modelul de cercetare* (Cunoștințe despre mediu, Sensibilitatea ecologică, Comportamentul ecologic și Stilul de viață).

Secțiunea B a chestionarului a fost dedicată constructului „*Cunoștințe despre mediu*”. Acest construct a fost operaționalizat prin intermediul a 10 itemi măsurați pe scală Likert cu 5 trepte. Opt dintre cei zece itemi propuși inițial pentru operaționalizarea acestui construct au înregistrat scoruri medii peste valoarea 4,00, ceea ce înseamnă că, în general, participanții la această cercetare sunt de acord (sau chiar total de acord) cu afirmațiile supuse evaluării. Aceste rezultate reflectă un bun grad de cunoaștere a problemelor ecologice (poluare, conservarea naturii, riscurile legate de degradarea mediului, componentele ecosistemului și recunoașterea produselor ecologice). Abaterile standard calculate au valori destul de reduse (cuprinse între 0,70787 și 0,88468) ceea ce demonstrează că opiniile respondenților cu privire la itemii prin care se operaționalizează acest construct sunt destul de omogene.

Secțiunea C a chestionarului a fost dedicată constructului „*Sensibilitatea ecologică*” care măsoară gradul de emoție pe care un individ îl acordă problemelor ecologice. Acest construct a fost operaționalizat prin intermediul a 10 itemi măsurați pe scală Likert cu 5 trepte. Șase dintre cei zece itemi au medii peste valoarea 4,00. Se distinge afirmația „Zonele naturale merită mai mult atenție” (care a înregistrat media 4,5431) ceea ce ne demonstrează că oamenii sunt foarte sensibili când vine vorba despre protejarea zonelor naturale. La această afirmație s-au înregistrat și cele mai omogene răspunsuri, abaterea standard având valoarea cea mai mică (0,60165).

Secțiunea D a chestionarului a fost dedicată constructului „*Comportament ecologic*” care cuprinde două tipuri de comportament (comportamentul față de mediu și predispoziția de a cumpăra produse ecologice și de a plăti un preț mai mare pentru acestea). Acest construct a fost operaționalizat prin intermediul a 8 itemi măsurați pe scală Likert cu 5 trepte. În cazul acestui construct, scorurile medii calculate pentru cei opt itemi au valori ceva mai mici, doar în cazul a două afirmații, media depășind valoarea 4,00. Oamenii manifestă o mare disponibilitate de a contribui la acțiunile de protecție a naturii și a mediului înconjurător, cel puțin în ceea ce privesc ambalajele produselor pe care le achiziționează.

Participanții la această cercetare manifest o predispoziție moderată pentru a cumpăra produse ecologice și pentru a plăti un preț mai mare pentru acestea.

Secțiunea E a fost dedicată constructului „*Stil de via*”. Acest construct conține 20 de itemi referitori la un stil de via echilibrat, o dietă sănătoasă, preocuparea pentru mediul înconjurător și protecția acestuia, măsurată pe o scală Likert cu 5 trepte. Preocuparea pentru mediul înconjurător și protecția acestuia reprezintă elementele care caracterizează în cea mai mare măsură stilul de via al respondenților. Dieta sănătoasă ocupă un loc destul de important în definiția stilului de via al respondenților. Preocuparea pentru un stil de via echilibrat este și ea o componentă importantă a stilului de via al respondenților.

Testarea normalității distribuției de valori s-a realizat cu ajutorul coeficienților Skewness și Kurtosis. Analiza rezultatelor evidențiază faptul că niciunul dintre itemii analizați sau dintre constructele incluse în modelul de cercetare nu respectă legea distribuției normale. Având în vedere că normalitatea distribuției de valori este cu atât mai importantă cu cât volumul eșantionului este mai mic și că aceasta este mai puțin importantă pentru eșantioane care se apropie sau depășesc 100 subiecți (condiție îndeplinită în cazul nostru, având în vedere faptul că dispunem de un eșantion de 990 de subiecți) am considerat că repartiția non-normală a datelor nu reprezintă un impediment semnificativ pentru analizele statistice viitoare.

Fiabilitatea scalelor de măsură, scorurile factoriale și validitatea convergentă a constructelor din modelul de cercetare. Pentru fiecare construct în parte, s-a demonstrat că scalele de măsură utilizate sunt fiabile (coeficienții alpha-Cronbach au înregistrat, la toate constructele, valori superioare limitei de 0,7) iar în urma aplicării analizei factoriale, încărcăturile factoriale ale itemilor reținuți sunt peste limita de 0,5 în toate situațiile. De asemenea, toate constructele sunt valide sub aspectul validității convergente, corelațiile dintre itemii ce compun fiecare construct fiind semnificative ($p < 0,01$ în toate situațiile).

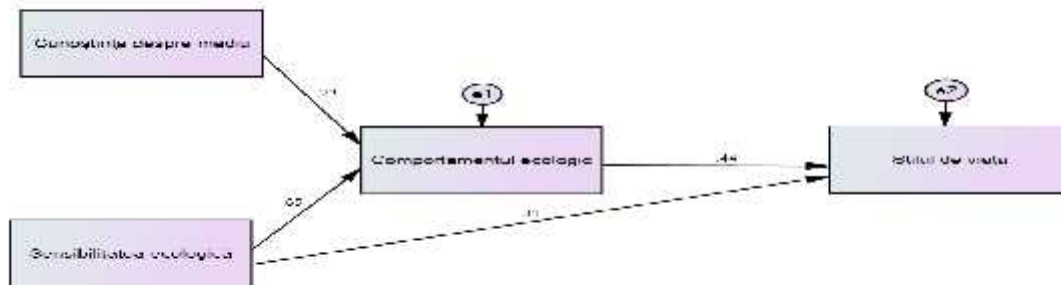
Validitatea discriminantă a constructelor. Am determinat coeficientul de corelație liniară Pearson pentru fiecare pereche item – construct. În cadrul acestei analize au fost incluși toți itemii din chestionar pentru care a fost măsurată în etapa anterioară validitatea convergentă. Analizând datele, am constatat că itemul E4 („Deteriorarea mediului va fi ireversibil dacă nu se iau măsurile necesare”) component al constructului „*Stil de via*” se corelează mai puternic cu constructul „Sensibilitatea ecologică” decât cu constructul pe care îl compune. În consecință, itemul E4 a fost eliminat din analiza statistică. După eliminarea itemului E4 din constructul „*Stil de via*”, am calculat din nou coeficientul de corelație Pearson pentru fiecare pereche item – construct. Analizând datele, am observat faptul că

itemul E2 („Prefer să consum produse ecologice”) al aceluiași construct „Stil de viață” se corelează mai puternic cu constructul „Sensibilitatea ecologică” decât cu constructul pe care îl măsoară. De asemenea, se poate observa și faptul că itemul E2 se corelează destul de puternic și cu constructul „Comportament ecologic” (valoarea coeficientului Pearson fiind de 0,618, la un nivel de semnificație $p = 0,000$). Această situație poate fi descrisă ca fiind una de multicolinearitate. Pentru eliminarea problemei multicolinearității, am eliminat din analiza statistică itemul E2. Am reluat întregul proces de calcul al coeficientului de corelație liniară Pearson pentru fiecare pereche item – construct. De această dată, analizând datele, am constatat că, pentru fiecare item preluat în analiză, coeficientul de corelație liniară Pearson ia valoarea maximă atunci când itemul este corelat cu constructul pe care îl compune (aceste corelații sunt semnificative din punct de vedere statistic, având valoarea nivelului de semnificație $p = 0,000$). Având în vedere aceste aspecte, se poate afirma că toate cele patru constructe analizate („Cunoștințe despre mediu”, „Sensibilitatea ecologică”, „Comportamentul ecologic” și „Stilul de viață”) prezintă validitate discriminantă.

Având în vedere că toate scalele de măsurare sunt fiabile (fapt demonstrat prin determinarea coeficientului de fiabilitate alpha-Cronbach pentru fiecare scală de măsurare în parte) iar constructele sunt valide (prezintă atât validitate convergentă cât și validitate discriminantă) se poate trece la testarea validității ipotezelor de cercetare și a modelului conceptual propus (Cortina, 1993).

Consistența modelului de cercetare propus. Modelul de cercetare propus în cadrul acestei lucrări (vezi Figura 2) este dezvoltat pe baza rezultatelor obținute ca urmare a parcurgerii primelor patru etape ale planului de analiză statistică a datelor. În cadrul acestei lucrări, constructele incluse în modelul conceptual propus au fost considerate variabile observabile deoarece acestea au fost agregate anterior cu ajutorul analizei factoriale confirmatorii în programul informatic SPSS. Acest model include 2 *variabile exogene*: (1) Cunoștințe despre mediu și (2) Sensibilitatea ecologică și 2 *variabile endogene*: (1) Comportamentul ecologic și (2) Stilul de viață.

Figura 2: Modelul de cercetare propus

Testarea consistenței acestui model pe baza indicatorilor generali și parțiali s-a realizat în programul informatic AMOS.

Tabelul 2

Adecvarea modelului de cercetare propus

Indicatori	Valoare optimă a indicatorului	Sursa	Valori aferente modelului propus
χ^2 (df)	$0 < \chi^2$ (df) $< 2 * df$	Schermelleh-Engel și colaboratorii, 2003	0,366 (2)
p	$0,05 < p < 1$	Pugesek și colaboratorii, 2003	0,833
χ^2/df	$0 < \chi^2/df < 2$	Schermelleh-Engel și colaboratorii, 2003	0,183
RMSEA	$0 < RMSEA < 0,5$	Bollen și Curran, 2005	0,000
NFI	$0,95 < NFI < 1$	Marcoulides și Schumaker, 2001	0,999
CFI	$0,97 < CFI < 1$	Marcoulides și Schumaker, 2001	1,000
PNFI	valoare cât mai mare	Schermelleh-Engel și colaboratorii, 2003	0,200
AIC	valoare cât mai mic	Schermelleh-Engel și colaboratorii, 2003	36,366
ECVI	valoare cât mai mic	Schermelleh-Engel și colaboratorii, 2003	0,472
TLI	$TLI > 0,95$	Marcoulides și Schumaker, 2001	1,032

Valoarea lui χ^2 de 0,366 se află în intervalul optim [0, 4), iar nivelul de semnificație aferent este superior limitei minime admise de 0,05 fiind 0,833. Având în vedere faptul că valoarea lui χ^2 este sensibil la dimensiunea eșantionului, testul χ^2 fiind mai relevant pentru a estima adecvarea modelului în cazul eșantionelor de mari dimensiuni (Mulaik și colaboratorii, 1989), este recomandat analiza indicatorilor descriptivi pentru a decide acceptarea sau respingerea modelului analizat (Schermelleh-Engel și Moosbrugger, 2003). În ceea ce privește indicatorii aferenți evaluării descriptive a modelului, din Tabelul 2 se observă că acestea se încadrează în intervalele care indică o adecvare acceptabilă a modelului (RMSEA=0; CFI=1; PNFI=0,200; NFI=0,999; TLI=1,032. Prin urmare, se poate afirma că *modelul de cercetare propus este în concordanță cu datele observate empiric.*

Testarea ipotezelor de cercetare

H₁ Confirmat : s-a identificat un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($p=0,000$) între cele două variabile analizate.

H_{1a} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor cu un grad scăzut de informare ($\beta=0,231$) decât în cazul celor cu grad ridicat de informare ($\beta=0,192$).

H_{1b} Confirmat : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul femeilor ($\beta=0,223$) decât în cazul bărbaților ($\beta=0,211$), legătura fiind semnificativ din punct de vedere statistic în ambele situații analizate ($p=0,000$).

H_{1c} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor cu un nivel scăzut al veniturilor ($\beta=0,236$) decât în cazul celor cu un nivel ridicat al veniturilor ($\beta=0,182$).

H_{1d} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor care au absolvit studii preuniversitare ($\beta=0,275$) decât în cazul celor care au absolvit studii universitare ($\beta=0,140$).

H₂ Confirmat : s-a identificat un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($p=0,000$) între cele două variabile analizate.

H_{2a} Respins : s-a identificat un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($p=0,000$) între cele două perechi de variabile analizate (SENS_ECO – COMP_ECO, respectiv COMP_ECO – STIL_VIA), dar intensitatea legăturii directe dintre SENS_ECO și STIL_VIA este mai puternică decât cea mediată de COMP_ECO, fiind semnificativ din punct de vedere statistic ($p=0,000$).

H_{2b} Confirmat : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor cu un grad ridicat de informare ($\beta=0,414$) decât în cazul celor cu grad scăzut de informare ($\beta=0,296$), legătura fiind semnificativ din punct de vedere statistic în ambele situații analizate ($p=0,000$).

H_{2c} Confirmat : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul femeilor ($\beta=0,315$) decât în cazul bărbaților ($\beta=0,273$), legătura fiind semnificativ din punct de vedere statistic în ambele situații ($p=0,000$).

H_{2d} Confirmat : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor cu un nivel ridicat al veniturilor ($\beta=0,319$) decât în cazul celor cu un nivel scăzut al veniturilor ($\beta=0,287$), legătura fiind semnificativ din punct de vedere statistic în ambele situații analizate ($p=0,000$).

H_{2e} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor care au absolvit studii preuniversitare ($\beta=0,309$) decât în cazul celor care au absolvit studii universitare ($\beta=0,294$).

H₃ Confirmat : s-a identificat un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($p=0,000$) între cele două variabile analizate.

H_{3a} Confirmat : coeficientul standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor cu un grad ridicat de informare ($\beta=0,548$) decât în cazul celor cu grad scăzut de informare ($\beta=0,525$), legătura fiind semnificativ din punct de vedere statistic în ambele situații analizate ($p=0,000$).

H_{3b} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul bărbaților ($\beta=0,611$) decât în cazul femeilor ($\beta=0,566$).

H_{3c} Respins : coeficientul standardizat al funcției de regresie are aceeași valoare în ambele cazuri ($\beta=0,588$), legătura fiind semnificativ din punct de vedere statistic în ambele situații analizate ($p=0,000$).

H_{3d} Confirmat : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor care au absolvit studii universitare ($\beta=0,653$) decât în cazul persoanelor care au absolvit studii preuniversitare ($\beta=0,544$), legătura fiind semnificativ din punct de vedere statistic în ambele situații analizate ($p=0,000$).

H₄ Confirmat : s-a identificat un efect semnificativ din punct de vedere statistic ($p=0,000$) între cele două variabile analizate.

H_{4a} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor cu un grad scăzut de informare ($\beta=0,414$) decât în cazul celor cu grad ridicat de informare ($\beta=0,328$).

H_{4b} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul bărbaților ($\beta=0,458$) decât în cazul femeilor ($\beta=0,446$).

H_{4c} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor cu un nivel scăzut al veniturilor ($\beta=0,465$) decât în cazul celor cu un nivel ridicat al veniturilor ($\beta=0,420$).

H_{4d} Respins : valoarea coeficientului standardizat al funcției de regresie este mai mare în cazul persoanelor care au absolvit studii preuniversitare ($\beta=0,449$) decât în cazul celor care au absolvit studii universitare ($\beta=0,443$).

CONCLUZIILE CERCETĂRII

În lucrarea de față am abordat tema antecedentelor și consecințele adoptării comportamentului ecologic de către indivizii asupra stilului de viață al acestora. Am identificat elementele care determină adoptarea comportamentului ecologic de către indivizi. De asemenea, am verificat măsura în care manifestarea comportamentului ecologic are un efect direct și pozitiv asupra stilului de viață al indivizilor.

- Această cercetare a vizat dezvoltarea unui model conceptual care să reflecte cât mai bine comportamentul consumatorului de produse agroalimentare ecologice. Pornind de la abordările și conceptualizările anterioare ale comportamentului ecologic al indivizilor am reușit să dezvoltăm un model conceptual care include două antecedente și o consecință a acestui concept. Natura celor două antecedente alese este diferită, unul dintre acestea vizează aspectele cognitive (cunoștințele despre mediu) aferente luării unei decizii, iar celălalt include aspecte afective care ghidează alegerile consumatorilor (sensibilitatea ecologică). Rezultatele cercetării noastre au relevat faptul că *ambele elemente au un impact pozitiv și direct asupra comportamentului ecologic.*

- Cercetarea noastră relevă faptul că *sensibilitatea ecologică exercită o influență mai puternică asupra comportamentului ecologic decât cunoștințele despre mediu.* Acest aspect indică importanța sporită pe care aspectele afective o au în fundamentarea deciziei de adoptare a unui comportament ecologic de către indivizi.

- În cadrul acestei lucrări, relația dintre comportamentul ecologic și stilul de viață al indivizilor, este analizat dintr-o perspectivă relativ nouă, comportamentul ecologic fiind un antecedent al stilului de viață adoptat de către indivizi. Cercetarea noastră a confirmat empiric, faptul că *comportamentul ecologic are un efect direct, pozitiv și semnificativ asupra stilului de viață al indivizilor.* Astfel, putem sugera faptul că pentru ca indivizii să

adopte un stil de via s n tos trebuie s se manifeste în prealabil un comportament ecologic în rândul acestora.

- Sensibilitatea ecologic exercit un efect direct, pozitiv i semnificativ din punct de vedere statistic asupra adopt rii de c tre indivizi a unui stil de via s n tos. Prin urmare, asigurarea unui nivel ridicat al sensibilit ii ecologice în rândul popula iei va determina într-o m sur mai mare adoptarea de c tre aceasta a unui stil de via s n tos.

- Opera ionalizare majorit ii constructelor incluse în modelul conceptual propus s-a realizat cu ajutorul unor scale de m sur consacrate în literatura de specialitate. În lucrarea de fa am ar tat c scalele de m sur utilizate pentru opera ionalizare constructelor cuno tin e despre mediu, sensibilitate ecologic , comportament ecologic i stil de via sunt valide i în contextul unei economii emergente.

- Rezultatele cercet rii noastre au ar tat, de asemenea, c cercet torii în domeniul comportamentului consumatorului de produse ecologice ar trebui s ia în considerare diverse variabile de control. Am ar tat, în cadrul acestei lucr ri, faptul c *intensitatea leg turilor dintre constructele incluse în modelul conceptual propus i validat variaza în func ie de factori precum sexul indivizilor, nivelul veniturilor, nivelul de preg tire sau gradul de informare al acestora.*

- Leg tura dintre sensibilitatea ecologic i stilul de via e mai puternic în cazul persoanelor cu studii preuniversitare, comparativ cu persoanele care au absolvit studiile unei institu ii de înv mânt superior. O posibil explica ie pentru acest rezultat poate fi faptul c persoanele cu studii universitare de i sunt con tiente de importan a adopt rii unui stil de via s n tos i manifest sensibilitate ecologic nu au timpul necesar, datorit sarcinilor de la locul de munc , s adopte un astfel de stil de via . O alt explica ie poate fi legat i de faptul c în cazul acestei categorii de persoane, spre deosebire de persoanele cu studii preuniversitare, pe lâng aspectele de ordin emo ional (sensibilitatea ecologic) au nevoie i de argumente cognitive pentru a adopta un stil de via s n tos.

- Rela ia dintre comportamentul ecologic i stilul de via al indivizilor nu este poten at de niciuna dintre variabilele de control utilizate în cadrul acestei cercet ri. În acest sens, exist posibilitatea ca odat ce se manifest un nivel ridicat al comportamentului ecologic în rândul indivizilor implicit ace tia s adopte un stil de via s n tos i s nu mai conteze aspecte precum sexul, nivelul veniturilor, gradul de informare sau nivelul de preg tire al acestora. Aceast posibilitate este destul de pertinent având în vedere faptul c un stil de via s n tos presupune, de cele mai multe ori, pe lâng alte aspecte i adoptarea unui comportament „prietenos” cu mediul.

Implicații teoretice

Implicațiile teoretice ale cercetării reprezintă o contribuție incrementală la corpul de cunoaștere existent în domeniul comportamentului consumatorului de produse ecologice.

- În urma cercetării empirice întreprinse pe teritoriul României, am reușit să validăm modelul conceptual propus, în contextul unei economii emergente, iar rezultatele obținute deschid drumul pentru viitoare cercetări care să vizeze rafinarea acestui model conceptual și investigarea în dinamică a relației dintre constructele incluse.

- Am arătat în cadrul acestei lucrări faptul că intensitatea legăturilor dintre constructele incluse în modelul conceptual propus și validat variază în funcție de factori precum sexul indivizilor, nivelul veniturilor și de pregătire, precum și gradul de informare al acestora. Prin urmare, teoriile și modelele viitoare ar trebui să ia în considerare aceste aspecte.

- Am demonstrat că majoritatea scalelor utilizate pentru a măsura constructele investigate sunt valide și în contextul unei economii emergente. Aadar, cercetările empirice viitoare, care vor fi derulate în contexte similare, pot fi realizate utilizând aceste instrumente de măsură.

Implicații manageriale

Pe baza rezultatelor cercetării au fost formulate o serie de implicații manageriale utile producătorilor, procesatorilor, distribuitorilor și comercianților de produse agroalimentare ecologice.

- Rezultatele studiului nostru au relevat faptul că atât cunoștințele despre mediu, cât și sensibilitatea ecologică au un impact pozitiv și direct asupra comportamentului ecologic. În acest sens, producătorii și procesatorii produselor agroalimentare ecologice ar trebui să investească resurse de timp și financiare în asigurarea unui nivel cât mai ridicat al cunoștințelor despre mediu și al sensibilității ecologice. Astfel, ar trebui întreprinse acțiuni precum: (1) *conștientizarea populației cu privire la problema poluării și consecințele acesteia*; (2) *încurajarea populației să utilizeze cât mai multe materiale biodegradabile*; (3) *informarea cu privire la modalitățile de economisire a diverselor surse de energie* și (4) *educarea populației în vederea adoptării de către aceasta a unei conduite „ecologice”*.

- Rezultatele noastre au relevat faptul că sensibilitatea ecologică are un impact mai mare asupra comportamentului ecologic decât cunoștințele despre mediu. Astfel, producătorii, procesatorii, distribuitorii și comercianții de produse ecologice ar trebui să investească în creșterea sensibilității ecologice manifestate de indivizi prin: (1) *evidențierea efectelor nocive pe care le au asupra organismului uman produsele alimentare provenite*

dintr-un sistem agricol care utilizează pesticide; (2) organizarea de dezbateri pe tema protecției mediului; (3) conștientizarea populației cu privire la beneficiile consumului de produse ecologice pentru sănătate și pentru mediu și (4) organizarea, în colaborare cu guvernul, de acțiuni care vizează ecologizarea și educarea populației în acest sens. Deci, evidențierea clară a beneficiilor achiziției și consumului de produse ecologice prin intermediul promovării ar trebui să reprezinte un deziderat al producătorilor, procesatorilor și distribuitorilor acestei categorii de produse.

- Am constatat faptul că manifestarea unui nivel ridicat al sensibilității ecologice în rândul indivizilor va determina adoptarea de către aceștia a unui stil de viață sănătos. Aadar, producătorii, procesatorii, comercianții și distribuitorii ar trebui să încurajeze adoptarea comportamentului ecologic în rândul populației și să promoveze legătura acestuia cu un stil de viață sănătos. Câteva dintre acțiunile pe care aceștia le pot întreprinde ar fi: (1) să eticheteze produsele ecologice pe care le vând ca fiind „prietenoase cu mediu” și să arate că, consumul acestora este cheia spre a avea o viață sănătoasă; (2) să arate că prin consumul de produse ecologice consumatorii contribuie la protecția naturii și a mediului înconjurător; (3) să ambaleze produsele ecologice în hârtie și carton sau în orice alt material biodegradabil și (4) să prezinte un preț mai ridicat pentru produsele ecologice comparativ cu cele convenționale.

- Având în vedere faptul că sensibilitatea ecologică presupune și implicarea guvernului în controlul poluării mediului precum și îngrijorarea cu privire la consumul de produse alimentare „contaminate” cu pesticide, producătorii de produse ecologice au la îndemână câteva acțiuni pe care pot să le întreprindă. În primul rând, aceștia ar trebui să conceapă campanii la nivel național care să vizeze reducerea gradului de poluare. Aceste campanii ar trebui implementate în parteneriat cu guvernul sau Ministerul Mediului. În al doilea rând, ar trebui să se urmărească conștientizarea populației cu privire la efectele pe termen mediu și lung ale consumului de produse alimentare provenite din sistemul agricol care utilizează pesticide asupra organismului uman și asupra mediului înconjurător. Și nu în ultimul rând, informarea populației cu privire la importanța consumului de produse alimentare ecologice și beneficiile pe care acestea le au asupra organismului uman și asupra mediului ar trebui să fie plasat în centrul preocupărilor producătorilor, procesatorilor și distribuitorilor de produse alimentare ecologice.

- Dacă se dorește încurajarea unui stil de viață sănătos care presupune și consumul de produse alimentare ecologice atunci persoanele care ar trebui să fie sensibilizate ecologic sunt reprezentate, conform rezultatelor noastre, de femei, cu un nivel ridicat al veniturilor și

un grad de informare ridicat. În plus, sunt mai predispuse spre adoptarea unui comportamentului ecologic prin intermediul sensibilității ecologice persoanele care au absolvit studiile unei instituții de învățământ superior și care au un grad ridicat de informare.

Limitele cercetării și direcții viitoare de cercetare

Orice cercetare empirică prezintă anumite limite, iar această cercetare nu constituie o excepție în acest sens, astfel:

- Eșantionarea de conveniență și bulgăre de zăpadă, cele două *tehnici de eșantionare neprobabilistice* utilizate, reprezintă una dintre principalele limite ale acestei cercetări deoarece nu permit generalizarea rezultatelor obținute. Prin urmare, în cercetările viitoare ar trebui să se găsească resursele necesare care să permită utilizarea tehnicilor de eșantionare probabilistice.

- Am abordat dintr-o *perspectivă statică* (prin realizarea unui studiu transversal) un fenomen care, în realitate, este unul dinamic. Faptul că la un moment dat un consumator prezintă un anumit nivel de cunoaștere sau de sensibilitate ecologică sau că a adoptat un comportament ecologic cu implicații directe și pozitive asupra stilului de viață al acestuia nu oferă nicio garanție despre evoluția viitoare a nivelului acestora precum și a intensității relațiilor dintre ele. Prin urmare, relațiile investigate în prezenta cercetare ar trebui analizate și în dinamică, prin realizarea unui studiu longitudinal, pentru a putea crește puterea predictivă a modelului conceptual propus.

- Cercetarea empirică întreprinsă în cadrul acestei lucrări a evidențiat faptul că relația dintre stilul de viață și comportamentul ecologic nu este doar de natură antecedent – consecință. Am demonstrat că și comportamentul ecologic poate fi un factor determinant al adopției de către indivizi a unui stil de viață sănătos. Acest rezultat se poate datora *dimensiunii sau structurii eșantionului* utilizat pentru testarea modelului conceptual propus. Aadar, cercetările viitoare ar putea viza replicarea acestei cercetări și raportarea rezultatelor obținute la cele prezentate în cadrul acestei lucrări. De asemenea, ar fi oportună analiza și pe sub-eșantioane a acestei relații utilizând ca variabile de control pe cele utilizate în cadrul prezentei cercetări.

BIBLIOGRAFIE SELECTIV

1.	Bollen, K.A. and Curran, P.J. (2005), "Latent curve models: a structural equation perspective", New York, NY, John Wiley and Sons.
2.	Chan, R.Y.K., and Lau, L. B.Y. (2000), "Antecedents of Green Purchases: A survey in China", <i>Journal of Consumer Marketing</i> , vol.17(4), pp. 338-357.
3.	Chawla, L., Cushing, D.F. (2007), „Education for strategic environmental behavior", <i>Environmental Education Research</i> , Vol. 13, Nr. 4, pp. 437-452.
4.	Cortina J.M. (1993), „What Is Coefficient Alpha? An Examination of Theory and Applications", <i>Journal of Applied Psychology</i> ; Vol. 78, Nr. 1, pp. 98-104.
5.	Dobscha, S., Ozanne, J. L. (2001), „An ecofeminist analysis of environmentally sensitive women using qualitative methodology: The emancipatory potential of an ecological life", <i>Journal of Public Policy & Marketing</i> , Vol. 20, Nr. 2, pp. 201-214.
6.	Engel, James, Roger Blackwell and Paul Miniard (1995), „Consumer Behavior", Forth Worth, The Dryden Press.
7.	Fraj E. and Martinez E., (2006), "Environmental values and lifestyles as determining factors of ecological consumer behaviour: an empirical analysis" <i>The Journal of Consumer Marketing</i> . Santa Barbara: 2006, vol. 23, Iss. 3; pp. 133-144
8.	Grunert, S.C. (1993), „Everybody seems concerned about the environment but is this concern rejected in (Danish) consumers' food choice ?", <i>European Advances in Consumer Research</i> , no. 1, pp. 428-433.
9.	Hughner, R. S., P. McDonagh, A. Prothero, C. J. Shultz, and Stanton J., (2007). "Who are organic food consumers? A compilation and review of why people purchase organic food," <i>Journal of Consumer Behaviour</i> , vol. 6 (2-3), pp. 94-110.
10.	Kaiser, F., Ranney, M., Hartig, T., Bowler, P.A. (1999a), „Ecological behavior, environmental attitude, and feelings of responsibility for the environment", <i>European Psychologist</i> , Vol. 4, pp. 59-74.
11.	Kollmuss, A., Agyeman, J. (2002), „Mind the gap: why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior?!", <i>Environmental education research</i> , Vol. 8, Nr. 3, pp. 239-260.
12.	Li, L-y (1997), „Effect of collectivist orientation and ecological attitude on actual environmental commitment : the moderating role of consumer demographics and product involvement", <i>Journal of International Consumer Marketing</i> , Vol. 9, no. 4, pp. 31-53.
13.	Maloney, M. P., and Ward, M. P. (1973), "Ecology: Let's hear from the people. An objective scale for the measurement of ecological attitudes and knowledge", <i>American Psychologist</i> , 28, pp.583-586.
14.	Marcoulides, G. A., and Schumacher, R. E. (2001), „New developments and techniques in structural equation modeling", Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
15.	Pugesek, B., A. Tomer A, and A. von Eye (eds.) (2003), "Structural equation modeling", Cambridge University Press, Cambridge, UK.
16.	Mulaik S.A. , James L.R. , Van Alstine J., Bennett N., Lind S., and Stilwell C. D., (1989), "Evaluation of Goodness-of-Fit Indices for Structural Equation Models", <i>Psychological Bulletin</i> , Vol. 105, No. 3, pp.430-445
17.	Roberts, J.A. (1996), „Green consumers in the 1990s : profile and implications for advertising", <i>Journal of Business Research</i> , Vol. 36, no. 3, pp. 217-231.
18.	Schermelleh-Engel K and Moosbrugger H., (2003), "Evaluating the Fit of Structural Equation Model Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures", <i>Methods of Psychological Research Online</i> 2003, Vol.8, No.2, pp. 23-27

19.	Steenkamp, Jean B. (1997), "Dynamics in Consumer Behaviour with Respect to Agricultural and Food Products," in Agricultural Marketing and Consumer Behaviour in a Changing World, Kluwer Academic Publishers.
20.	Stokols, D. (1992), „Establishing and maintaining healthy environments: toward a social ecology of health promotion", American Psychologist, Vol. 47, Nr. 1, pp. 6.
21.	Willer, H. and Lernoud J. (Eds.) (2014), “The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2014”, FiBL-IFOAM Report. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM), Bonn. Revised version of February 24, 2014, ISBN FiBL 978-3-03736-251-8, ISBN IFOAM 978-3-944-372-08-2, disponibil la: https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1636-organic-world-2014.pdf accesat la data de 25.04.2014
22.	Zaiem Imed (2005), „Le comportement écologique du consommateur: Modélisation des relations et déterminants , La Revue des Sciences de Gestion : Direction et Gestion; Jul-Oct 2005; 40, nr.214/215, ABI/INFORM Global, pp. 75-88
23.	http://www.madr.ro (MADR,2014)